

Konferencja „Stop Suszy”

27 września 2017r.

Kluczowe kwestie merytoryczne poruszone podczas paneli dyskusyjnych

Aby ułatwić dyskusję, w gronie ekspertów oraz osób zainteresowanych tematyką przeciwdziałania skutkom suszy i szeroko rozumianej gospodarki wodnej, poniżej przedstawiamy zapis kluczowych kwestii merytorycznych, które były poruszone podczas konferencji. Nie jest to wierny zapis pytań i odpowiedzi, ale mamy nadzieję mapa, która wskazuje obszary poruszonych wątpliwości, czy też obszary, które nadal wymagają od nas wyjątkowego wysiłku, aby rezultat naszej pracy były jak najwyższej jakości dla naszego społeczeństwa, gospodarki i środowiska.

Zapis został przygotowany w formie :

(temat / komentarz)

(odpowiedź / kierunek postępowania)

1. Panel dyskusyjny numer 1, obejmujący:

- *REFERAT WPROWADZAJĄCY: SUSZA JAKO ZJAWISKO NATURALNE, (dr Małgorzata Stolarska)*
- *ORGANIZACJA STRUKTURY PRZECIWDZIAŁANIA SKUTKOM SUSZY, (dr Sebastian Szklarek)*
- *IDENTYFIKACJA ZJAWISKA SUSZY: OBSZARY ZAGROŻONE SUSZĄ I NARAŻONE NA JEJ SKUTKI (dr Małgorzata Stolarska, dr Aneta Afelt, prof. dr hab. Katarzyna Dąbrowska-Zielińska, dr Marcin Stępień)*

Przebieg dyskusji:

Przemysław Nawrocki, WWF; Dlaczego oceniając wpływ suszy na ekosystemy nie zostały uwzględnione systemy wodne, a jedynie ekosystemy od wód zależne? Ważnym elementem jest uwzględnienie w opracowywanych na zlecenie KZGW przepływów nienaruszalnych oraz uwzględnienie typu rzeki naturalna/uregulowana i ich wpływ między innymi na ryby.

Proszę o rozważenie wpływu na całe systemy wodne, nie tylko ekosystemy od wód zależne.

dr Anet Afelt; Systemy wodne zostały uwzględnione w konstrukcji wskaźnika zagrożenia suszą hydrologiczną oraz w analizie narażenia na skutki suszy. Stosownie do dyskusji przeprowadzonej w trakcie spotkania, w treści przygotowanej metodyki temat ten będzie wypuklony. Zostanie również przeformułowana procedura oceny narażenia na skutki suszy w analizie ekosystemów z „analizy ekosystemów od wód zależnych” na brzmienie „analiza ekosystemów wodnych i od wód zależnych.

Tamara Tokarczyk, IMGW; Dokument planistyczny wprowadza elementy planistyczne, ale również jest elementem zarządzania kryzysowego, jaka jest zatem rola tego dokumentu? W którym momencie dokument PPSS ma również obejmować zarządzanie kryzysowe?

Dyr. Przemysław Gruszecki; Sytuacja jest analogiczna jak z Planami Gospodarowania Wodami i Programem Wodnośrodowiskowym Kraju. Żaden z dokumentów planistycznych nie nakłada na żadne organy kompetencji, nie mają rangi ustawy. Ich zakresy muszą się mieścić w zakresie jaki dopuszcza i stanowi ustawa Prawo wodne. W związku z czym zakres działań jaki się pojawi w katalogu w planach przeciwdziałania skutkom suszy (ppss) wprost nie będzie mieć mocy sprawczej (formy nakazu), co do wykonania ani też finansowania. Natomiast dokument ppss ma zawierać informacje co robić w przypadku wystąpienia suszy z przypisaniem organów, które będą miały podjąć działania. Dlatego w strukturze wyodrębniono grupy robocze, których zadaniem będzie działanie na rzecz wdrożenia katalogu.

Tamara Tokarczyk, IMGW; Pominięcie suszy meteorologicznej na rzecz rolniczej (będącej jej skutkiem), proszę o rozwinięcie argumentów świadczących o pominięciu w analizie narażenia tego typu suszy. Z jednej strony mówimy o suszy jako o naturalnym zagrożeniu, gdzie naturalnie obserwujemy to w atmosferze natomiast susza rolnicza jest już skutkiem w rolnictwie, czyli w jednym z sektorów. Wygląda to więc tak, jakby ten sektor był dwa razy uwzględniany.

dr Małgorzata Stolarska; Susza atmosferyczna w hierarchii typów suszy jest zjawiskiem uruchamiającym dalszy rozwój suszy w suszę rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną. Na poziomie suszy atmosferycznej obserwowany jest jedynie deficyt opadów, który wraz z wystąpieniem opadu zanika. W dokonanym przeglądzie systemów monitoringu suszy na świecie, susza atmosferyczna nie bierze udziału w uruchamianiu procedur zarządczych, stanowi jedynie element obserwacji zmian warunków pogodowych. Wobec powyższego nie ma racjonalnych przesłanek by wyznaczać obszary narażone na skutki suszy atmosferycznej, dopiero od fazy suszy rolniczej deficyty opadu wprowadzają ryzyko suszy (skutki suszy).

Tamara Tokarczyk, IMGW; Jak będzie przekładana informacja o wodowskazach, na obszary nie posiadające takich punktów?

dr Aneta Afelt; Analiza z informacji punktowej, gdzie dostępne są dane pochodne przepływu (jako pochodna stanu wody), zgodnie z przyjętą metodyką jest przekształcana na informację przestrzenną w postaci odpływu jednostkowego przypisanego do zlewni, odpowiednio – cząstkowych i różnicowych.

Ilona Biedroń, MGGP; Czy nie został pominięty ważny element gospodarki jakim są lasy? Bardzo dużo działań między innymi małej retencji jest prowadzonych w lasach. Gdzie w opracowywanej metodyce znajduje się uwzględnienie tego sektora? Wnioskuje o używanie pojęcia suszy glebowej zamiast rolniczej.

prof. dr hab. Katarzyna Dąbrowska-Zielińska; Analiza suszy rolniczej dotyczy całego obszaru kraju; informacja jest dostarczana w rozdzielczości 1km², zatem wszystkie obszary w tym lasy i użytki rolne są charakteryzowane pod względem występowania zjawiska suszy rolniczej. W zakresie definicyjnym zamienne stosowanie określeń susza rolnicza i susza glebowa nie jest właściwe gdyż nie są one

synonimem. Susza rolnicza odnosi się do roślin, które pokrywają glebę. Ich zapotrzebowanie na wodę na odpowiednie funkcjonowanie zależy od typu roślinności, pokrycia gleby i ich fazy fenologicznej. Dlatego mówimy o "powierzchni czynnej", ponieważ jest to zespół roślinno-glebowy, gdzie rozwój danej roślinności związany jest z typem gleby. Dla różnej pokrywy roślinnej w różnych terminach występuje lub nie występuje susza. Stąd termin "susza glebowa" w przypadku pokrycia roślinami nie powinien być używany.

Agnieszka Kowalczyk, PIG-PIB; Odnośnie wyznaczania obszarów hydrogeologicznych zależnych od suszy, jakie punkty będą brane do analizy zagrożenia suszą? Czy uwzględniono krótki okres pomiarowy? Czy jest uwzględnione piętro wodonośne, które one monitorują?

dr Marcin Stępień; Do analiz przestrzennych będą wykorzystywane dane z punktów obserwacyjnych, które wykazują się wysoką wiarygodnością wynikającą z długiego czasu obserwacji i możliwie małej ilości okresów pozbawionych obserwacji. W założeniu będą to punkty o swobodnym zwierciadle wód podziemnych (w tym przypadku oznacza to, że piętro wodonośne będzie płytko położone, łatwo dostępne dla infiltrujących wód). W przypadku występowania (po zweryfikowaniu zasobów i rozmieszczenia punktów monitoringowych pod kątem ich wiarygodności) znacznych obszarów pozbawionych punktów obserwacyjnych o najwyższej wiarygodności dopuszcza się eksperckie dołączenie do zasobu punktów użytych do interpolacji tych otworów, które będą charakteryzowały się nieco niższą wiarygodnością lub o zwierciadle napiętym (przy założeniu, że różnica pomiędzy stropem warstwy wodonośnej a zwierciadłem piezometrycznym jest nie większa niż 10m). W niektórych przypadkach zastrzega się, że dopuszczalne jest dołączenie do analizy przestrzennej punktów opróbowujących głębsze poziomy. Analiza suszy będzie opracowywana w kolejnych cyklach 6-letnich i problemy, które występują obecnie (z wyborem punktów o dostatecznie długich okresach obserwacyjnych i jednocześnie opróbowujących płytkie poziomy wodonośne) będą stopniowo zanikać w kolejnych cyklach.

2. Panel dyskusyjny numer 2, obejmujący:

- *ZAŁOŻENIA ANALIZY EKONOMICZNEJ NA POTRZEBY PPSS (mgr Marcin Domanowski)*
- *UWZGLĘDNIENIE WPŁYWU ZMIAN KLIMATU NA ZAGROŻENIE SUSZĄ, (dr Małgorzata Liszewska)*
- *ZAŁOŻENIA LEGISLACYJNE I STRUKTURA DOKUMENTU PPSS, (mec. Tomasz Tatomir)*

Przebieg dyskusji:

Jerzy Bargiel, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych Toruń; Nie do końca uwzględniono obecność lasów w strategii przeciwdziałania skutkom suszy, brak wskaźników odzwierciedlających skalę zjawiska suszy. Prośba, aby wydzielić z sektora dotyczącego rolnictwa, sektor związany z lasami. Jako wskaźnik strat można na przykład wykorzystać wskaźnik posuszu, uwzględnić masę/liczbę drewna pozyskanego w ramach zjawiska suszy. Dane te są gromadzone już od ponad dwudziestu lat. W analizie ekonomicznej strat proponuję zwrócić się do Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych lub Instytutu Badań Leśnictwa po dane archiwalne oraz włączyć te jednostki do współpracy w ramach systemu planów i prognozowania.

mgr Marcin Domanowski; Konieczność uwzględnienia skutków suszy w lasach zostanie w metodyce podkreślona. Rozważona zostanie również przedstawiona propozycja wskaźnika obrazującego straty w lasach w wyniku suszy w postaci masy posuszu. Niemniej jednak już na obecnym etapie może

wydawać się problematyczne wydzielenie z całej masy posuszu tylko tej jej części, która wynika ze skutków suszy.

Dyr. Przemysław Gruszecki; KZGW dokona przeglądu możliwości włączenia Lasów Państwowych do Grupy roboczej ds. PPSS czy w ramach przyszłej struktury. Z pewnością w ramach grupy opiniującej dokument PPSS głos Lasów Państwowych będzie ważny.

Michał Buliński, RDOŚ Gdańsk; Istnieje potrzeba szerszego spojrzenia na problem suszy, nie uwzględniono aspektów przyrodniczych, leśniczych lub nawet archeologicznych. Deprecjonuje się naturalną analizę historyczno-przyrodniczą; należy również powiększyć grono specjalistów, w sposób wspomagający holistyczne spojrzenia na zjawisko suszy.

Małgorzata Piotrowska KZGW; W opracowaniu planu przeciwdziałania skutkom suszy musi być uwzględniony m.in. dokument - Krajowy Program Lesistości, w związku z tym rola leśnictwa będzie również uwzględniona w opracowaniu Planu.

Przemysław Nawrocki, WWF; Istnieje potrzeba skupienia większej uwagi na aspekty przyrodnicze powstających planów oraz żeglugi śródlądowej. Czy w analizach ekonomicznych brany jest pod uwagę interes użytkowników wód oraz rybactwa śródlądowego, i w jaki sposób będą one uwzględnione w planach?

mgr Marcin Domanowski; Na spotkaniu przedstawione zostały główne założenia co do metodyki przeprowadzenia analizy kosztów i korzyści, bez rozważania szczegółowych założeń co do zakresu strat. Przedstawione straty w sektorze ludności, rolnictwa oraz przemysłu i energetyki stanowią minimalny i obowiązkowy zakres strat, który musi być oszacowany i uwzględniony w analizie. Nie zamyka to jednak drogi do uwzględnienia innych strat, zarówno w postaci ilościowej, jak i jakościowej (tam gdzie tych strat nie da się wycenić w wartości pieniężnej). Niemniej jednak rozważona zostanie możliwość bezpośredniego wskazania w metodyce również konieczności przeanalizowania strat środowiskowych czy strat użytkowników wód i rybactwa śródlądowego, aby ich analiza nie była pominięta na etapie przygotowywania analizy kosztów i korzyści dla PPSS.

Ilona Biedroń, MGGP; Jakie jest podejście w analizie ekonomicznej do działań nietechnicznych polegających na przykład na renaturyzacji cieków? Powinno się przeanalizować skutki zjawiska suszy w kontekście strat środowiskowych.

mgr Marcin Domanowski; Analiza ekonomiczna w tworzonej metodyce opracowania ppss jest opisana co do ogólnych założeń podejścia metodycznego. Trudno jest w metodyce wskazać wszystkie możliwe koszty i korzyści, które wystąpią w związku z realizacją Planu. Natomiast szczegóły analizy szacowania kosztów i korzyści i ich wycena będą identyfikowane na etapie tworzenia dokumentu Planu przeciwdziałania skutkom suszy dla dorzeczy.

Dyr. Przemysław Gruszecki; Aspekty środowiskowe będą przedmiotem spotkania z Wykonawcą i przyjrzymy się możliwości położenia akcentu na gospodarkę leśną, w tym także kwestie środowiskowe. Celem spotkania będzie zweryfikowanie tworzonej metodyki pod kątem zapewnienia konieczności uwzględnienia aspektów prośrodowiskowych, tak aby Wykonawca samych Planów nie miał możliwości przeoczenia tych zagadnień a ten sposób postępowania był narzucony przez metodykę

3. Panel dyskusyjny numer 3 obejmujący:

- *WYTYCZNE ANALIZY MOŻLIWOŚCI POWIĘKSZENIA DYSPOZYCYJNYCH ZASOBÓW WODNYCH, (dr Małgorzata Stolarska, dr Marcin Stępień)*
- *ZAŁOŻENIA KATALOGU DZIAŁAŃ, (mgr Rafał Kosieradzki)*

Przebieg dyskusji:

Monika Stach-Kalarus, RZGW w Krakowie; Ponieważ ustawa Prawo wodne, może ograniczyć pobór wód pytaniem jest kiedy zaczyna się formalno-prawna susz, w szczególności susza hydrologiczna i hydrogeologiczna? Co jest podstawą prawną dla Wojewody do wnioskowania o ogłoszenie stanu klęski żywiołowej w aspekcie suszy?

Mecenas Tomasz Tatomir; Aktualnie ustawa Prawo wodne nie daje dyspozycji w zakresie suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej, jedyne definicje suszy znajdują się w Ustawie o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (Dz.U. 2005. Nr 150 poz. 1249 wraz z ustawą zmieniającą Dz.U. 2008 Nr 145 poz. 918 z póź. zm.). Niestety w prawie polskim nie ma definicji pozostałych typów susz, ani uregulowanych kwestii zarządzania nimi.

Dyr. Przemysław Gruszecki, KZGW; Pytanie dotyczy praktycznego zastosowania Ustawy Prawo wodne a tej praktyki jeszcze nie ma. Rzeczywiście należy zadać sobie pytanie, jaką drogą wprowadzać ograniczenia w uprawnieniach z pozwoleń wodnoprawnych. Być może takie zapisy powstaną w dokumencie Planu przeciwdziałania skutkom suszy, być może ustali to zakres struktury zarządzania suszą.

Przemysław Nawrocki, WWF; W metodyce zabrakło informacji o odniesieniu do dokumentów Planów utrzymania wód, który stanowi konflikt z przewidzianymi planami działań w ramach dokumentu PPSS. Potrzebny jest mechanizm oceniający plany utrzymania wód pod kątem włączenia ich do tworzenia planu przeciwdziałania skutkom suszy. Należy także zwiększyć rolę rekomendowanych działań związanych z naturalną retencją kosztem działań technicznych, m.in. by sprostać wymaganiom stawianym przez Komisję Europejską.

Dyr. Przemysław Gruszecki; Plan Utrzymania Wód jest to głębszy problem nie tylko związany z Planami przeciwdziałania skutkom suszy. Dość szybko powinniśmy wrócić do pracy nad katalogiem dobrych praktyk w PUW. Przy nowej Ustawie musimy albo przededefiniować albo zastanowić się nad tym czemu PUW mają służyć? Jak je powiązać z ppss ale nie tylko gdyż także dla PGW i do odstępstw, oraz wreszcie jak ppss powiązać z PGW? Wiadomą jest, że te dokumenty muszą do siebie nawiązywać, muszą być spójne. Jak dokonać połączenia by PUW nie były narzędziem do niszczenia cieków to kwestia problematyczna do rozwiązania w przyszłości.

Tamara Tokarczyk, IMGW; Brak w prezentowanym materiale wyraźnego wskazania powiązań między dokumentami planistycznymi i prawem; trudno wyobrazić sobie odniesienie takiego dokumentu planistycznego/strategicznego do obecnych ram prawnych. Dobrą drogą jest to, że ostatnio zaczyna się podnosić temat i stosować ujęcie sektorowe, choć w prezentowanym zakresie tematów aspekt ten nie był zbyt uwypuklony. Aczkolwiek, zapowiedź analizy konfliktów między sektorami podejmuje temat próby wielokryterialnej analizy sektorowej.

Rafał Jakimiak, KZGW; W ramach tworzenia dokumentów ppss dla dorzeczy będą organizowane kolejne spotkania, zatem będą Państwo mieli wgląd i możliwość komentowania na etapie jego opracowania.

Monika Stach-Kalarus, RZGW Kraków; W warunkach korzystania z wód są uwzględnione przepływy nienaruszalne, są też prace mające określić przepływy biologiczne, w dokumencie są wyznaczone przepływy graniczne, które są wyższe niż w poprzedzających dokumentach. Doprowadzi to do rozbieżności w podejściu do minimalnych przepływów i wpływa na wielkość wydawanych pozwoleń wodnoprawnych.

dr Małgorzata Stolarska; Przepływ graniczny suszy identyfikuje zjawisko suszy w trzech jej intensywnościach suszy zwykłej, głębokiej i ekstremalnej. Przepływ graniczny suszy zwykłej dla danego cieką nie musi być zbieżny z osiągnięciem przepływu nienaruszalnego, a wręcz jeżeli jest ponad przepływem nienaruszalnym oznacza to tyle, że w chwili nastania suszy hydrologicznej (zwykłej) w cieką nadal jest dyspozycja zasobów. Dodatkowo niżówka (susza hydrologiczna) zwykłą nie jest powodem do ogłoszenia sytuacji alarmowej. Inną kwestią jest metoda określania wielkości przepływu nienaruszalnego (nie dla wszystkich regionów wodnych stosuje się tą samą metodą). Rozbieżność metod prowadzi do braku możliwości prowadzenia analiz wspólnych dla dorzeczy czy kraju. Zatem ważne jest by przy tworzeniu ppss stosować jednolite podejście metodyczne w tej kwestii, zgodne z obowiązującym stanem ustalonych oficjalnie metod – w przyszłości przepływy środowiskowe.

Agnieszka Kowalczyk, PIG-PIB; Odnośnie powiększenia zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych to w metodyce zostaną zestawione pobory z zasobami dyspozycyjnymi, podczas gdy takie informacje są już publikowane przez Państwową Służbę Hydrogeologiczną.

dr Marcin Stępień; PSH publikuje takie dane, ale dotyczą one zasobów dostępnych do zagospodarowania i odnoszą się do jednostki bilansowej JCWPd. Dane dotyczące zasobów dyspozycyjnych dla rejonów wodnogospodarczych nie są publikowane z tego co mi wiadomo (tym bardziej, że program ustalania zasobów w obszarach bilansowych będących jednostkami nadrzędnymi w stosunku do rejonów, na drodze opracowywania dokumentacji hydrogeologicznych kończy się dopiero z końcem tego roku). W warstwie „zasoby dyspozycyjne” dostępnej z poziomu przeglądarki e-PSH dostępne są jedynie wartości zasobów dyspozycyjnych odnośnie obszarów bilansowych i na chwilę obecną nie obejmują obszaru całej Polski.

Ilona Biedroń, MGGP; Nie przedstawiono ścieżki doboru działań z katalogu do programu działań, zabrakło wyjaśnień co do sposobu/klucza jaki stawiany jest działaniom do oceny zasadności wykonania.

mgr Rafał Kosieradzki; Opracowywana metodyka zawiera wytyczne do tworzenia katalogu, w ramach których wskazuje się na źródła, z których mogą pochodzić działania oraz elementy, jakie powinny być przeanalizowane i wskazane w karcie działania; wskazane zostały również etapy tworzenia katalogu - ścieżka doboru działań. Dla działań wskazano ścieżkę postępowania w zakresie analizy warunków realizacji, która pozwala na precyzyjny dobór działań w zależności od identyfikacji zagrożenia i narażenia oraz uwarunkowań lokalnych, w tym także ograniczeń/przeciwskażeń dla

wprowadzania poszczególnych działań wraz z ustaleniem priorytetów dla minimalizacji konfliktów pomiędzy użytkownikami wód.

Dyr. Przemysław Gruszecki, KZGW;

Dyskusja podczas konferencji pokazuje jak wiele jeszcze przed nami wyzwań w zakresie porządkowania dokumentów planistycznych dotyczących nie tylko Planów przeciwdziałania skutkom suszy. Kwestie te są to jednocześnie pytania, na które musi sobie odpowiedzieć KZGW a za chwilę Wody Polskie w nowej strukturze.

Miło nam słyszeć, że jest pozytywny odbiór uczestników na pomysł konferencji wyprzedzających metodycznych wpisujących się w pracę nad kluczowymi dokumentami planistycznymi. Jest to właściwie dotrzymanie słowa danego blisko półtora roku temu mającemu na celu poprawę komunikacji w ramach środowisk naukowych, samorządowych, władz centralnych oraz innych stron mogących poprawić jakość naszej pracy. Takich spotkań metodycznych będzie więcej dotyczących kolejnych fragmentów cyklu planistycznego RDW. Być może naszym wspólnym dorobkiem tych spotkań będzie wizja jak w tym cyklu spiąć te wszystkie elementy planistyczne.

Wszystkie uwagi zgłoszone podczas konferencji jak i przez stronę internetową będą wzięte pod uwagę i dogłębnie przedyskutowane pod kątem ich wdrożenia do pps.